

TALABALARDA MULOQOT MADANIYATINI RIVOJLANTIRISHDA KREATIV-TEKNOLOGIK YONDASHUVLARNI JORIY ETISHNING MUAMMO VA IMKONIYATLARI

Xolmirzayeva Shaxnoza Raximberdiyevna

University of Business and Science

Pedagogika va psixologiya kafedrasi o'qituvchisi

E-mail: xolmirzayevashaxnoza27@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada talabalarda muloqot madaniyatini rivojlantirishda kreativ-texnologik yondashuvlarning ahamiyati, ularni ta'lim jarayoniga joriy etishning mavjud muammolari va istiqbolli imkoniyatlari tahlil qilingan. Tadqiqot davomida zamonaviy pedagogik texnologiyalar, raqamli vositalar hamda interaktiv metodlarning talabalarning kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishdagi o'rni yoritilgan. Shuningdek, kreativ fikrlash va innovatsion texnologiyalarning muloqot madaniyatini shakllantirishga ta'siri ilmiy jihatdan asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: muloqot madaniyati, kreativ yondashuv, pedagogik texnologiyalar, kommunikativ kompetensiya, innovatsion ta'lim, raqamli texnologiyalar, talabalar.

ПРОБЛЕМЫ И ВОЗМОЖНОСТИ ВНЕДРЕНИЯ КРЕАТИВНО- ТЕХНОЛОГИЧЕСКИХ ПОДХОДОВ В РАЗВИТИИ КОММУНИКАТИВНОЙ КУЛЬТУРЫ СРЕДИ СТУДЕНТОВ

Аннотация. В данной статье рассматриваются значение креативно-технологических подходов в развитии культуры общения студентов, существующие проблемы их внедрения в образовательный процесс и перспективные возможности. Анализируется роль современных педагогических технологий, цифровых инструментов и интерактивных методов в формировании коммуникативных компетенций студентов. Научно обосновано влияние креативного мышления и инновационных технологий на развитие культуры общения.

Ключевые слова: культура общения, креативный подход, педагогические технологии, коммуникативная компетентность, инновационное образование, цифровые технологии, студенты.

PROBLEMS AND OPPORTUNITIES OF IMPLEMENTING CREATIVE- TECHNOLOGICAL APPROACHES IN DEVELOPING COMMUNICATION CULTURE IN STUDENTS

Abstract. This article examines the importance of creative and technological approaches in developing students' communication culture, as well as the challenges and opportunities associated with their implementation in the educational process. The study highlights the role of modern pedagogical technologies, digital tools, and interactive methods in improving students' communicative competencies. The impact of creative thinking and

innovative technologies on the formation of communication culture is scientifically substantiated.

Keywords: *communication culture, creative approach, pedagogical technologies, communicative competence, innovative education, digital technologies, students.*

KIRISH

Respublikamizda bo'layotgan tub islohatlarning asosida komil insonni voyaga yetkazish va tarbiyalash masalalari turibdi. Tarbiyaning negizi bo'lgan ta'lim tizimidagi o'zgarishlarning barchasi yosh avlodga mukammal bilim berish va Respublikamiz rivojida o'zining munosib o'rnini egallashlariga ko'maklashishdan iboratdir. Ta'lim sohasidagi bunday o'zgarishlar yosh avlod tarbiyasida ta'lim beruvchilarning sifati, o'qitish tizimidagi yangi qarashlar asosida dars berishlari ham nazarda tutilgan. Shuning uchun ham Respublikamizda o'qitish sifatini yanada yaxshilash uchun ta'lim beruvchilarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish kurslarida zamon talablariga mos holda bilim olishlariga barcha shart-sharoitlarning yaratilishi, bejiz emas. Ta'limda interfaol usullar va innovatsion texnologiyalardan foydalangan holda dars o'tish bugungi kunda yangilik hisoblanmaydi. Chunki rivojlanish davrida barcha sohalarda bo'lgani kabi ta'limda ham dars o'tishning zamonaviy metodlaridan, o'qitishning barcha usullaridan o'rinli foydalangan holda olib borish, ta'lim beruvchilarning doimiy amalga oshirib kelayotgan ishlaridan biridir. Bugungi kunda barcha ta'lim yo'nalishlarida o'qitilayotgan fanlar bo'yicha interfaol usullardan foydalangan holda dars olib borilmoqda. O'qitish tizimida bunga yetarlicha shart-sharoitlar yaratilgan va yaratilmoqda. O'qituvchilar shiddatkorona hayot tarziga mos holda dars berish lozimligini ongli ravishda anglab yetishgan. Shuning uchun ham darslarda innovatsion pedagogik texnologiyalar va interfaol usullardan foydalangan holda darslar tashkillashtirilgan.

Mazkur maqolaning maqsadi talabalarda muloqot madaniyatini rivojlantirishda kreativ-texnologik yondashuvlarni joriy etishning muammo va imkoniyatlarini aniqlash hamda ularning samaradorligini tahlil qilishdan iborat.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Mazkur tadqiqotni amalga oshirish jarayonida pedagogika, kommunikativ kompetensiya va ta'lim texnologiyalariga oid ilmiy adabiyotlar tahlil qilindi.

Xususan, kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish masalalari bo'yicha I.A. Zimnyaya, A.V. Xutorskoy, N.D. Galskova kabi olimlarning ilmiy qarashlari hamda innovatsion pedagogik texnologiyalarni ta'lim jarayoniga tatbiq etish bo'yicha M.V. Klarin, V.P. Bepalko va B.R. Farbermanlarning tadqiqotlari o'rganildi. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasining ta'lim sohasiga oid normativ-huquqiy hujjatlari hamda oliy ta'limni rivojlantirish konsepsiyalarida belgilangan vazifalar tahlil qilindi.

Tadqiqot davomida ilmiy manbalarni tahlil qilish, qiyosiy tahlil, kuzatish va umumlashtirish metodlaridan foydalanildi. Ilmiy adabiyotlarni o'rganish asosida talabalarda muloqot madaniyatini rivojlantirishning nazariy asoslari yoritildi. Qiyosiy tahlil metodi yordamida an'anaviy va kreativ-texnologik yondashuvlarning samaradorligi taqqoslandi. Kuzatish metodi orqali oliy ta'lim muassasalarida interfaol metodlar va raqamli texnologiyalarning qo'llanilish jarayoni o'rganildi. Umumlashtirish metodi asosida esa olingan natijalar tizimlashtirilib, ilmiy xulosalar shakllantirildi.

Bundan tashqari, loyiha metodi, debat texnologiyasi, case-study, elektron ta'lim resurslari hamda onlayn hamkorlik platformalarining talabalarning kommunikativ kompetensiyalari va muloqot madaniyatini rivojlantirishdagi o'rni tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari kreativ-texnologik yondashuvlarning ta'lim jarayonida samarali qo'llanilishi talabalarning muloqot madaniyati, tanqidiy fikrlashi va ijtimoiy faolligini rivojlantirishga xizmat qilishini ko'rsatdi.

NATIJAR VA MUHOKAMA

Ta'lim tizimini modernizatsiya qilish sharoitida talabalarda muloqot madaniyatini rivojlantirish muhim pedagogik vazifalardan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Chunki zamonaviy jamiyatda samarali muloqot qilish, o'z fikrini aniq va asosli bayon etish, jamoada ishlash hamda ijtimoiy munosabatlarni to'g'ri yo'lga qo'yish har bir mutaxassis uchun zarur kompetensiyalardan hisoblanadi. Shu sababli ta'lim jarayonida kreativ va innovatsion texnologiyalardan foydalanish alohida ahamiyat kasb etadi.

Bugungi kunda o'qituvchidan dars samaradorligini oshirishda turli interfaol metod va pedagogik texnologiyalardan samarali foydalanish ko'nikmasiga ega bo'lish talab etiladi. Jumladan, "Aqliy hujum", "5 minutlik esse", "Charxpalak",

“Assessment”, “Bumerang”, “Tushunchalar tahlili”, “Rezyume”, “Baliq skeleti”, “Domino”, “Beshinchisi ortiqcha”, “Muammo”, “Xayoliy xarita”, “Zinama-zina”, “Blits-so‘rov” kabi metodlar talabalarning muloqot madaniyatini rivojlantirishda muhim vosita bo‘lib xizmat qiladi. Mazkur metodlar talabalarning dars jarayonidagi faolligini oshirish, erkin fikrlashini rivojlantirish va o‘zaro hamkorlik ko‘nikmalarini shakllantirishga yordam beradi.

O‘tkazilgan tahlillar kreativ-texnologik yondashuvlarning talabalarda muloqot madaniyatini rivojlantirishda keng imkoniyatlar yaratishini ko‘rsatdi. Xususan, ushbu yondashuvlar:

talabalarning erkin fikrlash va o‘z nuqtayi nazarini asosli ifodalash ko‘nikmalarini rivojlantiradi;

jamoada ishlash hamda samarali kommunikatsiya kompetensiyalarini shakllantiradi;

raqamli platformalar orqali ta‘lim jarayonining interaktivligini oshiradi;

muammoli vaziyatlarni tahlil qilish va ularni hal etish ko‘nikmalarini rivojlantiradi;

tanqidiy va kreativ fikrlash qobiliyatlarini shakllantiradi;

talabalarning ijtimoiy faolligi va kasbiy tayyorgarligini mustahkamlaydi.

Shu bilan birga, kreativ-texnologik yondashuvlarni ta‘lim jarayoniga joriy etishda ayrim muammolar ham mavjud. Jumladan:

pedagoglarning innovatsion va raqamli texnologiyalar bo‘yicha malakasi yetarli darajada shakllanmaganligi;

ta‘lim muassasalarining texnik infratuzilmasi bir xil darajada rivojlanmaganligi;

talabalar o‘rtasida raqamli savodxonlik darajasining turlicha ekanligi;

kreativ metodlarni qo‘llash uchun zarur metodik ta‘minot va o‘quv resurslarining yetarli emasligi;

ayrim hollarda an‘anaviy ta‘lim usullariga haddan tashqari tayanish natijasida innovatsion yondashuvlarning to‘liq joriy etilmayotganligi.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, kreativ-texnologik yondashuvlar talabalarning kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi. Ayniqsa, loyiha metodi, debat texnologiyasi, case-study, raqamli

taqdimotlar, multimedia vositalari hamda onlayn hamkorlik platformalaridan foydalanish talabalarning muloqot madaniyatini shakllantirish va rivojlantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bunday yondashuvlar talabalarning ta'lim jarayonidagi faol ishtirokini ta'minlaydi, ularda mustaqil fikrlash va o'zaro hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy ta'lim muhitida talabalar nafaqat bilim oluvchi, balki axborotni yaratuvchi, tahlil qiluvchi va almashuvchi faol subyekt sifatida ham maydonga chiqmoqda. Shu bois talabalarda muloqot madaniyatini rivojlantirish maqsadida ta'lim jarayoniga kreativ-texnologik yondashuvlarni keng joriy etish, pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini takomillashtirish hamda zarur texnik va metodik sharoitlarni yaratish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

XULOSA

Talabalarda muloqot madaniyatini rivojlantirishda kreativ-texnologik yondashuvlar muhim pedagogik vosita hisoblanadi. Ular talabalarning kommunikativ kompetensiyalarini, kreativ fikrlashini va ijtimoiy faolligini rivojlantirishga xizmat qiladi. Biroq ushbu yondashuvlarni samarali qo'llash uchun pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini oshirish, texnik infratuzilmani takomillashtirish va zamonaviy metodik ta'minotni yaratish talab etiladi. Kelgusida mazkur yo'nalishdagi ilmiy tadqiqotlarni kengaytirish ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Farberman B.R. *Ilg'or pedagogik texnologiyalar*. – Toshkent: Fan, 2000.
2. Bepalko V.P. *Slagayemiye pedagogicheskoy texnologii*. – Moskva: Pedagogika, 1989.
3. Klarin M.V. *Innovatsionniye modeli obucheniya*. – Moskva: Nauka, 2018.
4. Zimnyaya I.A. *Klyucheviye kompetensii kak rezultat obrazovaniya*. – Moskva, 2004.
5. Xutorskoy A.V. *Klyucheviye kompetensii i obrazovatelniye standart*. – Moskva, 2003.
6. Galskova N.D. *Teoriya obucheniya inostrannim yazykam*. – Moskva: Akademiya, 2004.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi to'g'risidagi farmoni.
8. Musurmonova O. *Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat*. – Toshkent: O'qituvchi, 2020.
9. Tolipov O., Usmonboyeva M. *Pedagogik texnologiyalarning nazariy va amaliy asoslari*. – Toshkent, 2019.

10. Quronov M. Yoshlar ma'naviyati va muloqot madaniyati. – Toshkent: Ma'naviyat, 2021.
11. Azizxo'jayeva N. Pedagogik mahorat va innovatsion texnologiyalar. – Toshkent, 2020.
12. UNESCO. Digital Learning and Education Transformation Report. – Paris, 2023.